

Hogyan lett Szent Móric a Német-római Birodalom védőszentje?

Szent Móric kultuszának legfontosabb támogatójává I. Ottó császár vált.¹ Uralkodása alatt emelkedett Móric a birodalmi szentek közé, bár uralkodók és nemesek azelőtt is tisztelték, templomokat szenteltek neki.²

A Liudolf-dinasztia és az egyház ugyanazt a gyakorlatot folytatta a szentek kultuszával kapcsolatosan, ami már a Merovingok és a Karolingok idejében is megfigyelhető volt. A fejedelmek és uralkodók a keresztény hit terjesztését tartották feladatuknak. A szentek közelségére vágytak, érdeklődtek az ereklyék iránt, valamint – ahogy azt már a burgund király, Zsigmond is tette – elzarándokoltak Rómába. Templomokat és kolostorokat alapítottak. A Liudolfok esetében a dinasztiaalapítónak tartott Szász Liudolf (805 vagy 806–866) hozta el Rómából Anasztáz (399–401) és I. Ince (401–417) pápák ereklyéit Gandersheimbe, ahol feleségével, Odával együtt kolostort alapított, amelyet temetkezőhelyül választottak.

I. Ottó

I. Ottó folytatta ezt a hagyományt. Ebben a Burgund Királyság és annak szentjei iránti érdeklődés mind az ő, mind a családja esetében egyre növekvő mértékben szerepet játszott. Mindezt részben örökölte, részben tovább is adta. A Móric *vexillumát* birtokoló Æthelstan angol király féltestvérét, Edithet (912–946) Ottó vette feleségül,³ másik féltestvére a burgund király neje lett.

929-ben Edith megkapta Magdeburgot. A régi kereskedőváros, Magdeburg I. Ottó kedvenc helye volt, ezt adta feleségének, Edithnek nászajándékkul, majd kívánságára újraalapította a várost. Az általuk alapított apátsági templomot 937. szeptember 21-én szentelték fel. Szerzeteseket a trieri Szent Maximinus-kolostorból hozatott. A kolostor védőszentjei Szent Móric, Szent Innocentius és vértanú-

* Egyetemi tanár, Universität Zürich Historisches Seminar.

1 A tanulmány eredeti megjelenése: Näf, Beat: Der Aufstieg des Mauritius zu einem Patron des Deutschen Reiches. In: Näf, Beat: *Mauritius – der heilige Soldat. Geschichte einer Legende*. Fribourg, 2017. 124–132.

2 Herzberg, 1936. 73–77.; Beumann, 1962. 529–573.; Beumann, 1974. 238–275.; Bertrand, 2012. 177–218.; Wagner, 2012. 405–417.

3 A háttérhez lásd: Ortenberg, 1992; Rollason–Leyser–Williams, 2011; Freund–Köster, 2016.

társaik voltak, de a fő védőszent Móric volt. Ottó az alapításhoz Innocentius relikviáit II. Rudolf burgund királytól (880–937) kapta. Az alapító okiratban Ottó leszögezte: *„Elhatároztam, hogy Isten és minden szentje iránti szeretetemből kifolyólag a magdeburgi királyi udvarban (Königpfalz) egy templomot építtetek Szent Móric, Innocentius és vértanútársai tiszteletére, a szerzetesek ellátására, akik ott ezen szentek szolgálatára legyenek, az apám emlékezetére, valamint magam és hitvesem lelki üdvére, kinek hozományához maga e hely is tartozik, és üdvösségére a leszármazottjainknak, ahogy mindazoknak, kiknek bármivel tartozunk, ahogy Rudolf királynak is, aki nekünk Innocentiust elküldte – azon püspökök jelenlétében, kik nekünk tanácsokkal szolgálnak.”*⁴

Ottó birtokokkal is bőkezűen ellátta a bencés apátságot. 968-ig összesen 52 alapítványt tett a kolostor javára. Az ajándékozási okiratok világosan megmutatják, hogy Ottó Móricot védőszentjének tartotta,⁵ ugyanakkor más szentek is fontosak voltak számára. Ugyanez vonatkozik a városra is: Magdeburg patrónusai mindenekelőtt Mária, az apostolfejedelem Péter, valamint Lőrinc voltak.

Innocentius megtalálása legkorábban 470 körül történhetett. Az *agaunumi mártírok szenvedéstörténetének* első kézírataiban már mindben szó van a test megtalálásáról, amit a Rhône folyó vetett ki. Genf, Aosta és Martigny püspökeinek jelenlétében vitték át Innocentiust a többi mártír nyughelyéül szolgáló temetőkápolnába. Angilbert, Nagy Károly unokaöccse is szerzett az általa alapított Centula-kolostornak Innocentius-ereklyéket.

Szent Móric ereklyéi 961-ben érkeztek Magdeburgba. Merseburgi Thietmar írja le őket: *„Értékes márványt, aranyat és drágaköveket szállíttatott a császár Magdeburgba. Parancsára minden oszlopfőbe gondosan szentek relikviáit zárták. Christin gróf és más bizalmasa testét a templom mellett temettette el, amelyben a sírhelyet maga számára már az életében elkészíttetni kívánta. A 961. évben, Urunk megtestesülése ünnepén, királyságának 25. évében, Urunk születésének ünnepe előtti napon minden előkelőség jelenlétében áthozatta magához Regensburgba más szentek testrészeivel egyetemben Szent Móricnak és egy vértanútársának testét. Mindezeket illendő és mély tisztelettel Magdeburgba elküldte, ahol az összegyűlt városi és vidéki lakosság azokat megőrzésre átvette, és az egész országrész üdvére mind a mai napig tisztelik.”*⁶

Közben Ottó kapcsolatai a burgund birodalmi szentekkel tovább erősödtek. 939-ben átvette a gyámságot II. Rudolf fia, Konrád felett. 952-ben feleségül vette Adelheidet (931–999), II. Rudolf és Svábföldi Bertha lányát. Ez a Burgundiához közeledés összekapcsolódott intenzív Itália-politikájával, fiának, Liudolfnak a lázadásával szembeni állásfoglalással és a magyarok ellen 955. augusztus 10-én, Szent Lőrinc napján a Lech-mezei csatában elért sikerrel. Ebben az a meggyőződés is közrejátszott, hogy Móric segített. Helmut Beumann gyűjtötte össze ennek bizonyítékait.⁷

4 Die Urkunden Konrad I., Heinrich I. und Otto I., 1879–1884. 101. Nr. 14.

5 Uo. 410. Nr. 293.: „...de sanctoque martiri Mauricio, nostro scilicet patrono.” Uo. 420. Nr. 304. és hasonlóan 422. Nr. 306.

6 Merseburgi Thietmar: *Chronik*, II. 17.

7 Stükelberg, 1902. Nr. 952. Lásd még: Becher, 1997. 235–249.

Corvey-i Widukind, aki annak idején birodalmi szentként az odaválói Szent Vitust népszerűsítette, magától értetődően hallgatott e témában. Merseburgi Thietmar sem akart Szent Móricról sokat mondani, de megemlítette a Szent Lándzsát, amelyet talán már annak idején Móric-lándzsának tartottak: „A következő napon, Krisztus vértanújának, Lőrincnek ünnepén a király Isten előtt megalázkodván, magát mindenkinél alávalóbb bűnösnek vallván, könnyek közt tett fogadalmat: amennyiben Krisztus ezekben a napokban őneki egy ilyen szószóló közbenjárására kegyeskedik győzelmet és életet adni, akkor ő Merseburg várában a győzők tiszteletére püspökséget alapít, és számára a legnagyobb, legújabban épített királyi várat (Pfalz) templom-má építteti át. Ezt követően felemelkedett a földről, szentmisén vett részt és derék gyóntató atyjának, Ulrichnak, Augsburg város püspökének keze által megáldozott; majd nyomban megragadta a pajzsát és a Szent Lándzsát.”⁸

Hogy hogyan jutott Ottó a relikviákhoz, az nem tudható bizonyosan. Niederaltaichból kerültek oda? Ulrich püspök Augsburgból közvetítette ki őket? Ulrich kiváló személyiség volt, a Móric-kultusz terjesztésében is szerepet játszott. 940-ben Saint-Maurice d’Agaune-ban járt, és a feldúlt kolostorból el tudott hozni relikviákat. Egy részüket az einsiedelni kolostornak ajándékozta, amelynek I. Ottó 947-ben a szabad apátválasztás jogát és birodalmi hercegi méltóságot adományozott. 948-ban Einsiedeln első apátsági templomát Szűz Mária és Szent Móric tiszteletére szentelték fel. További ereklyék jutottak a reichenai apátságba és Augsburgba.

Szent Móric felemelkedését XIII. János pápa palliumadományozásai is mutatják, amelyeket kétségkívül Ottó eszközölt ki. A pallium a birodalmi érsekek válldíszje volt. Az érsekek meghatározott ünnepnapokon, köztük Szent Móric és vértanútársai ünnepén hordhatták a palliumot. Szent Móric tisztelete 962-től a birodalomban magas szintre emelkedett, szeptember 22-i ünnepnapja birodalomszerte fő ünnepévé vált.⁹

Móric nemcsak a magdeburgi érsekség, hanem azontúl a birodalom védőszentjévé is vált. Ennek hátterében Ottó két itáliai bevonulása és 962-es császárrá koronázása volt. Móric Ottó és utódai számára az uralkodói reprezentáció szempontjából is fontossá vált, amint azt két elefántcsont tábla mutatja, az egyik feltehetőleg III. Ottó alatt készült, vélhetően egy oltár antependiumai voltak.

A táblák egyike New Yorkban, a Metropolitan Művészeti Múzeumban látható. Krisztust ábrázolja, aki egy koszorú formájú földgömbön trónol. Balján apostolok egy csoportja áll. Jobbján láthatjuk Szent Mihály arkangyalt és Szent Móricot. Móric karjával átöleli I. Ottó császárt. Az uralkodó koronát visel. Kezében tartja a magdeburgi dóm modelljét (1. kép).¹⁰ Az alkotás a római San Lorenzo fuori le mura diadalívének mozaikjára emlékeztet, amelyen Szent Lőrincet és az általa kísért Pelagius püspököt láthatjuk.¹¹

8 Merseburgi Thietmar: *Chronik*, II. 10.

9 Beumann, 1962. 553–557.; Stükelberg, 1902. Nr. 952.

10 New York-i Metropolitan Művészeti Múzeum, George Blumenthal ajándéka, 1941 (wikimedia).

11 Mayr-Harting, 2001. 133–135.; Fillitz, 2001. 2–3., 29–31.

1. kép. Szent Móric
Szent Péter és az angyalok
társaságában Krisztus elé
vezeti I. Ottó német-római
császárt, hogy felajánlja
a magdeburgi
székesegyházat

Ezen az ábrázoláson Móric nem harcos figura, és a milánói Castello Sforzesco híres elefántcsont faragványán sem mint katona jelenik meg (2. kép).¹² A trónon ülő Krisztus – akinek feje mellett kétfelől angyalok láthatók – előtt áll, Krisztus jobbján, szemben Máriával. Krisztus alakja alatt egy császári párt láthatunk megkoronázott fiúgyermekével. Az elefántcsont faragványra az alábbi szavakat vésték: „OTTO IMPERATOR”.¹³

I. Ottó utódai

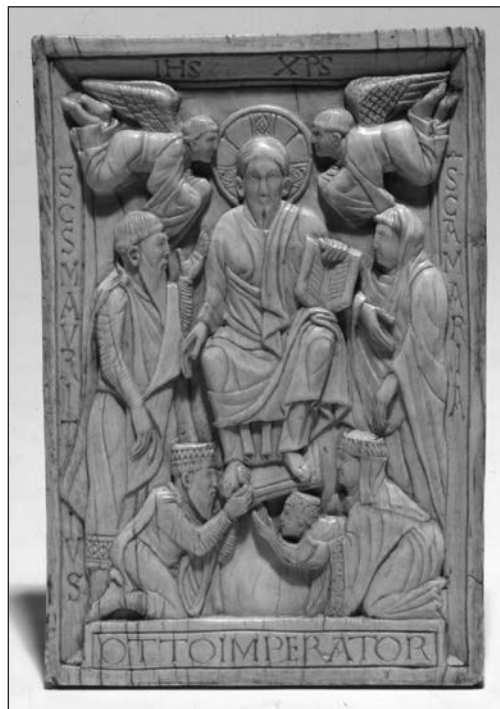
Nagy Ottó utódai Magdeburgot már kevésbé gyakran látogatták,¹⁴ de Szent Móric tisztelete fontos maradt számukra is. A bambergi püspökség sürgetésére 1146-ban szentté avatott II. Henrik (973–1024), a birodalmi alaptörvény megalkotója gyermekkorától tisztelte Szent Móricot.¹⁵ Ismételten elzárándokolt Magdeburgba, hogy védőszentje előtt lerója tiszteletét. Merseburgi Thietmar szerint 1004-ben is elzárándokolt Magdeburgba, mielőtt hadjáratot indított Itáliába Arduin király ellen:

12 A milánói Castello Sforzescóból (Civiche Raccolte d'Arte Applicata) (wikimedia).

13 Puhle, 2001. II. 125. Nr. III. 15.; Fillitz, 2001. 3–5.

14 Swinarski, 1991. 288.

15 Herzberg, 1936. 77–79.; Swinarski, 1991. 281–289., 429–447. – *Die Urkunden Heinrichs II. und Arduins, 1990–1903.* 137. Nr. 111. (Urkunde für die erzbischöflichen Kirche zu Magdeburg am 7. April 1006 den Ort Arneburg etc.): „...nosmet deo sanctoque martyri Mauricio, cuius suffragio et meritis ab infantia sustentamur, in servum obtulimus et nos eius stipendiarium fecimus, frequentis servitutis et utilitatis obsequium ex eodem loco eiusque dignissimo provitore Taginone habuimus.”

2. kép. Szent Móric és a császári pár gyermekével Krisztus előtt

„Ekkor az itáliai jogainak semmibevétele miatt felszólította minden hűbéresét a neki járó elégtétel megadására, majd úgy döntött, hogy a küszöbönálló böjti időszakban maga vonul a csapatai élén oda. Merseburgból való megindulása után először Magdeburgba ment, ahol Isten előtti közbenjárásért és a hadjárat szerencsés kimenetelért Szent Mórichoz imádkozott.”¹⁶

Henrik korábban maga is vitetett át Móric-ereklyéket az udvari kápolnából Magdeburgba. Thietmar ugyan nem számol be erről, jelentősége azonban nagy, amint azt a 1004. február 24–25-re datált oklevél mutatja.¹⁷ Thietmar egy 1015. június végi második könyörgő zarándoklatot is említ, melyre a lengyel háború miatt került sor. II. Henrik a vele szembeszegülő Vitéz Boleszláv ellen fegyverkezett fel. „Akkor Magdeburgba ment és kérte Krisztus lovagjának [Christi militis], Móricnak a segítségét és a diadalt az ő makacs ellenfele, Boleszláv felett.”¹⁸

Vitéz Boleszláv egyébiránt maga is kapott III. Ottótól (980–1002) egy Móric-lándzsa másolatot.¹⁹ Az ajándékozásra a gneseni (Gniezno) érsekség megalapításakor került sor. I. István magyar király valószínűleg hasonlóképpen egy Móric vagy Szent Lándzsa-másolatot kapott ajándékba, amikor megalapította az esztergomi érsekséget 1001-ben.²⁰ Henrik még a halála évében is járt Magdeburgban, ott

16 Merseburgi Thietmar: *Chronik*, VI. 3.

17 *Die Urkunden Heinrichs II. und Arduins*, 1900–1903. 76–78. Nr. 63. (1004. február 24/25.)

18 Merseburgi Thietmar: *Chronik*, VII. 16.

19 *Chronicae Polonorum*, 1851. 429. Kap. 9.

20 Vö. Ademari Cabannensis *Chronicon*, 1999. 153. III. 31.

ünnepelte a húsvétot 1024-ben. Testvére, Bruno augsburgi püspök szintén támogatta a Móric-kultuszt. A korban megnyilvánuló vágyakozást Móric és a thébairak ereklyéi iránt jól illusztrálja egy Annóról (1010–1075) szóló történet, aki Köln érsekéként nagy hatalmú egyházfejedelem volt. Ő alapította a sieburgi és más kolostorokat. Életrajza szerint Innocentius és Vitalis ereklyéit ellopta az agaunumi apátságából.²¹

IV. Henrik (1050–1106) uralkodása alatt, a niederaltaichi kolostor alapító levelében bukkant fel a *sanctus Mauritius regni patronus* bejegyzés.²² Móric a Német Nemzet Szent Római Birodalma védőszentje volt, lándzsája és kardja birodalmi koronaékszerek, a Német Birodalom császárainak és királyainak uralkodói jelvényei közé tartoztak. Ma a bécsi Hofburg kincstárában őrzik őket. Köln Anno 1062-ben elbitorolta őket, amikor a tizenkét éves IV. Henriket is elrabolta.²³ De éppenséggel a Móric-lándzsa volt az, amely a rákövetkező években újra és újra szerepet kapott a történetekben. IV. Henrik (a császárok sorában a harmadik) 1075-ben a Szent Lándzsa segítségével bízva támadta meg az ellene felkelt szászokat.²⁴ Henrik a relikviákat egy aranydíszítésű ezüst védőhüvellyel látta el. Egy latin felirat tanúsága szerint: „Az Úr Keresztjének Szege + Henrik, Isten kegyelméből a harmadik, a rómaiak felséges császára, megparancsolta ezen ezüstmunka megalkotását, hogy az Móric Szent Lándzsája Szegének tartója legyen + Szent Móric.”²⁵

IV. Henrik reményei azonban nem minden tekintetben teljesedtek be. Sem 1086-ban a pleichfeldi csatában, sem a türingiai Gleichennél 1089-ben nem segítette őt győzelemhez a Szent Lándzsa. A híveinek sem hozta meg a szerencséjüket. Gleichennél Oltingeni Burkhardot, Lausanne püspökét megölték, jóllehet aznap ő hordozta a Szent Lándzsát. A sírján neki szentelt halotti epigramma kifejezi a reményt, hogy Burkhardot Isten szolgálói, az angyalok mellé rendeli (*deus angelicis associet famulis*).²⁶

Viterbói Gottfried (1125–1191/1192) *Pantheon* című költeményében, amelyben a világ történetét a teremtéstől egészen a maga koráig bemutatja, szintén ír a birodalmi koronaékszerekről. Leírásukat a kereszttel kezdi. A kard, melynek Móric kardjaként való említése elsőként 1246-ban jelenik meg, számára az igazság jelképe. Hasonlóképp látja a Szent Lándzsát is, melyet később Longinus lándzsájaként azonosítottak. Ez a lándzsa magában foglalta a Szent Kereszt egy szögét is. Később Cézár és Boso szerezte meg őket. Boso nem volt jó uralkodó. Arles püspökét megverte, amiért is megbüntették. Egy csatában lelte halálát.²⁷

Fordította: Béres István

21 *Vita Annonis archiepiscopi*, 1854. 480–481.

22 Diplom Heinrich IV. von 1079 für die Abtei Niederaltaich. Lásd: *Die Urkunden Heinrichs IV.*, Teil 2. 1952.

23 *Bertholds und Bernolds Chroniken*, 2002. 54–55.

24 *Landulfi historia*, 1848. 98. (3, 31.)

25 A Szent Lándzsáról lásd: Hibbard Loomis, 1950.

26 *Ekkehardi chronicon*, 1844. 207.; *Corpus inscriptionum*, II. 1984. 201. Nr. 6.

27 Bozoky, 2012. 161–175. Magyarul jelen kötetben 311–327.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. Kiadott források

Adémar de Chabannes

1999 *Ademari Cabannensis Chronicon*. Cura et studio Pascale Bourgain, iuvamen praestantibus R. Landes et G. Pon. Turnhout, 1999. (Corpus Christianorum. Continuatio medievalis, 192.)

Anno

1854 Vita Annonis archiepiscopi Coloniensis. In: *Monumenta Germaniae Historica [MGH], Scriptorum (in folio), 11. Historiae aevi Salici*. Hrsg. v. Köpke, Rudolf. Berlin, 1854. 462–518.

Bertholdus Constantiensis – Bernoldus Constantiensis

2002 *Bertholds und Bernolds Chroniken*. Hrsg. v. Robinson, Ian Stuar, übersetzt von Helga Robinson-Hammerstein und I. St. Robinson. Darmstadt, 2002. (Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters. Freiherr vom Stein-Gedächtnisausgabe, 14.)

Chronicae Polonorum

1851 *Chronicae Polonorum*. Ed.: Szlachtowski, Jan – Köpke, Rudolf. In: *MGH Scriptorum (in folio), 9. Chronica et annales aevi Salici*. Hrsg. v. Pertz, Georg Heinrich. Hannover, 1851. 418–478.

Corpus inscriptionum

1984 *Corpus inscriptionum medii aevi Helvetiae. Die frühchristlichen und mittelalterlichen Inschriften der Schweiz*. Hrsg. v. Pfaff, Carl. Bd. II. *Die Inschriften der Kantone Freiburg, Genf, Jura, Neuenburg und Waadt*. Gesammelt und bearbeitet v. Jörg, Christoph. Freiburg, 1984. (Scrinium Friburgense. Sonderband, 2.)

Die Urkunden

1879–1884 *Die Urkunden Konrad I., Heinrich I. und Otto I. Conradi I., Heinrichi I. et Ottonis I. Diplomata*. Hrsg. v. Sickel, Theodor. Hannover, 1879–1884. (MGH Diplomata regum et imperatorum Germaniae, 1.)

1900–1903 *Die Urkunden Heinrichs II. und Arduins. Heinrichi II. et Arduini Diplomata*. Hrsg. v. Bresslau, Harry – Bloch, Hermann – Holtzmann, Robert. Hannover, 1900–1903. (Diplomata regum et imperatorum Germaniae, 3.)

1952 *Die Urkunden Heinrichs IV. Heinrichi IV. Diplomata*. Hrsg. v. Gladiss, Dietric von – Gawlik, Alfred. Hannover, 1952. (MGH Diplomata regum et imperatorum Germaniae, 6)

Ekkehard

1844 Ekkehardi chronicon universale ad a. 1089. In: *MGH Scriptorum (in folio), 6. Chronica et gesta aevi Salici*. Hrsg. v. Waitz, Georg. Hannover, 1844. 33–231.

Landulf

1848 Landulfi historia Mediolanensis usque ad a. 1085. In: *MGH Scriptorum (in folio), 8. Chronica et gesta aevi Salici*. Hrsg. v. Bethmann, Ludwig Konrad – Wattenbach, Wilhelm. Hannover, 1848. 36–102.

Merseburgi Thietmar

1962 Thietmar von Merseburg: *Chronik*. Neu übertragen und erläutert von Werner Trillmich. Darmstadt, 1962. (Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters. Freiherr vom Stein-Gedächtnisausgabe, 9.)

2. Szakirodalom

Becher

1997 Becher, Matthias: Vitus von Corvey und Mauritius von Magdeburg. Zwei sächsische Heilige in Konkurrenz. In: *Westfälische Zeitschrift. Zeitschrift für Vaterländische Geschichte und Altertumskunde*, 147. (1997) 235–249.

Bertrand

2012 Bertrand, Paul: Le trésor des reliques de Magdeburg sous les Ottoniens. In: *Autour de saint Maurice. Actes du colloque „Politique, société et construction identitaire – autour de saint Maurice“*. Éd. par Brocard, Nicole – Vannotti, Françoise – Wagner, Anne. Saint-Maurice, 2012. 177–218.

Beumann

1962 Beumann, Helmut: Das Kaisertum Ottos des Großen. Ein Rückblick nach tausend Jahren. In: *Historische Zeitschrift*, 195. (1962) 529–573.

1974 Beumann, Helmut: Laurentius und Mauritius. Zu den missionspolitischen Folgen des Ungarnsieges Ottos des Grossen. In: *Festschrift für Walter Schlesinger*. Hrsg. v. Beumann, Helmut. Bd. 2. Köln–Wien, 1974. 238–275.

1987 Beumann, Helmut: *Ausgewählte Aufsätze aus den Jahren 1966–1986. Festgabe zu seinem 75. Geburtstag*. Hrsg. v. Petersohn, Jürgen–Schmidt, Roderich. Sigmaringen, 1987.

Bozoky

2012 Bozoky, Edina: La légende de la lance de saint Maurice selon Godefroy de Viterbe. In: *Autour de saint Maurice. Actes du colloque „Politique, société et construction identitaire – autour de saint Maurice“*. Éd. par Brocard, Nicole – Vannotti, Françoise – Wagner, Anne. Saint-Maurice, 2012. 161–175.

Fillitz

2001 Fillitz, Hermann: *Die Gruppe der Magdeburger Elfenbeintafeln. Eine Stiftung Kaiser Ottos des Grossen für den Magdeburger Dom*. Mainz, 2001. (Schriften des Dom-Museums Hildesheim, 1.)

Freund–Köster

2016 *Dome – Gräber – Grabungen. Winchester und Magdeburg. Zwei Kulturlandschaften des 10. Jahrhunderts im Vergleich*. Hrsg. v. Freund, Stephan – Köster, Gabriele. Regensburg, 2016.

Herzberg

1936 Herzberg, Adalbert Josef: *Der heilige Mauritius. Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Mauritiusverehrung. Mit 14 Abbildungen*. Düsseldorf, 1936. (Forschungen zur Volkskunde. Heft 25/26.)

Hibbard Loomis

1950 Hibbard Loomis, Laura: The Holy Relics of Charlemagne and King Athelstan: The Lances of Longinus and St. Mauricius. In: *Speculum*, 25. (1950) 4. sz. 437–456.

Mayr-Harting

2001 Mayr-Harting, Henry: Herrschaftsrepräsentationen der ottonischen Familie. In: *Otto der Grosse. Magdeburg und Europa*. Bd. I. *Essays*. Hrsg. v. Puhle, Matthias. Mainz, 2001. 133–148.

Ortenberg

1992 Ortenberg, Veronika: *The English Church and the Continent in the Tenth and Eleventh Centuries: Cultural, Spiritual and Artistic Exchanges*. Oxford, 1992.

Puhle

2001 *Otto der Grosse. Magdeburg und Europa*. Bd. I. Essays. Band II. Katalog. [Eine Ausstellung im Kulturhistorischen Museum Magdeburg vom 27. August – 2. Dezember 2001.] Hrsg. v. Puhle, Matthias. Mainz am Rhein, 2001.

Rollason–Leyser–Williams

2011 *England and the Continent in the Tenth Century: Studies in Honour of Wilhelm Levison (1876–1947)*. Eds.: Rollason, D. W. – Leyser, Conrad – Williams, Hannah. Turnhout, 2011.

Stückelberg

1902 Stückelberg, Ernst Alfred: *Geschichte der Reliquien in der Schweiz*. Zürich, 1902. (Schriften der Schweizerischen Gesellschaft für Volkskunde, 1.)

Swinarski

1991 Swinarski, Ursula: *Herrschen mit den Heiligen. Kirchenbesuche, Pilgerfahrten und Heiligenverehrung früh- und hochmittelalterlicher Herrscher (ca. 500–1200)*. Bern, 1991 (Geist und Werk der Zeiten, 78.)

Wagner

2012 Wagner, Anne: Le culte des martyrs de la Légion thébaine dans l'Empire ottonien. In: *Autour de saint Maurice. Actes du colloque „Politique, société et construction identitaire – autour de saint Maurice“*. Éd. par Brocard, Nicole – Vannotti, Françoise – Wagner, Anne. Saint-Maurice, 2012. 405–417.

BEAT NÄF

HOW DID SAINT MAURICE BECOME THE PATRON SAINT OF THE HOLY ROMAN EMPIRE OF THE GERMAN NATION?

This article surveys the rise of Saint Maurice as the patron saint of the German Empire between the tenth and the thirteenth century. It discusses both the textual and the visual tradition, with particular attention to the imperial cult of Saint Maurice and the visual representation of the saint as patron of the Empire on the celebrated Magdeburg ivory tablets. It reviews the victorious and the lost battles of the emperors carrying the Holy Lance, and the expansion of Saint Maurice's cult in Benedictine abbeys.

